

Інтерференційні зони сучасної української мови

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У доповіді проаналізовано особливості явища інтерференції, причини його виникнення, суть, тлумачення, історію розвитку і типи. Описані сучасні проблеми, пов'язані з цим явищем, з'ясовано специфіку явища інтерференції в сучасному студентському мовленні.

Ключові слова: *інтерференція, білінгвізм, іноземні мови, мовленнєва поведінка.*

Abstract

The report includes information on interference phenomenon, its causes, the essence, the interpretation of history and types. Described the current problems associated with this phenomenon, conducted interference phenomena characteristic of the modern student speech.

Keywords: *interference, bilingualism, foreign languages, language behavior.*

Постановка проблеми. В умовах глобалізації та євроінтеграції набуває актуальності набуває володіння декількома іноземними мовами — взаємодія іноземної та рідної мов, їх вплив одна на одну. Такий вплив може набувати позитивного характеру (транспозиція), тобто раніше утворені навички слугують основою формування нових, а також мати негативні наслідки (інтерференція), що виявляється в зниженні продуктивності дій та появі помилок як в усному, так і писемному мовленні. Саме явище інтерференції привертає особливу увагу, оскільки значною мірою створює труднощі в процесі засвоєння іноземної мови та потребує розробки ефективних шляхів його подолання.

Актуальність теми. Знання іноземної мови — це одна з необхідних умов професійного зростання. Дослідження процесів інтерференції й перенесення у вивченні іноземних мов сприятиме оптимізації навчання та глибшому зрозумінню механізму втрати інформації у процесі засвоєння іноземних мов.

Аналіз досліджень із теми. Дослідження питання міжмовної інтерференції неодноразово перебувало в центрі уваги як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Багато наукових досліджень таких лінгвістів, як У. Вайнрайх, Ю. Жлуктенко, В. Виноградов, Н. Комісарова, А. С. Д'яков, З. Б. Куделько зосереджені на вивченні особливостей означеного явища. Дослідники неодноразово зверталися до явища інтерференції в методиці навчання іноземних мов, проте і досі немає єдиного підходу до визначення його змісту. Попри чималу зацікавленість науковців у виявленні причин виникнення інтерференції, питання визначення її видів потребує подальшого дослідження.

Мега роботи — Проаналізувати явище інтерференції в сучасній українській мові. Досягненню поставленої мети сприятиме розв'язання таких завдань:

- проаналізувати суть, тлумачення і типи явища інтерференції;
- охарактеризувати явище інтерференції в сучасному студентському мовленні;
- дослідити основні причини виникнення інтерференції.

Термін «інтерференція» широко застосовується в різних наукових галузях, а саме: психологія, лінгвістика, психолінгвістика, соціолінгвістика, методика викладання іноземних мов. У лінгвістиці цей термін розвинув американський лінгвіст У. Вайнрайх, чий метод вивчення інтерференції став ґрунтовним для галузі білінгвізму. Зазвичай феномен інтерференції розглядають у двох аспектах: лінгвістичному та психологічному. Так, в лінгвістичному аспекті інтерференція, за У. Вайнрайхом, – це ті випадки відхилення від норм будь-якої з мов, які відбуваються у мовленні білінгвів як наслідок того, що вони знають більш ніж одну мову. У психологічному аспекті інтерференція пов'язана з такою взаємодією навичок, за якої раніше набуті навички мають вплив на створення нових.

Суть процесу інтерференції, за У. Вайнрайхом, полягає в тому, що людина, яка засвоює нерідну їй мову, несвідомо переносить систему чинних правил, програму мовленнєвої поведінки, що закріплена в рідній мові, у нерідну мову. Інтерференція визначається як сукупність різних ознак вираження цього змісту у двох співвідносних системах, що створює третю, у якій діють закони рідної й нерідної мов. Причиною виникнення інтерференції завжди є спроба мовця будувати свої висловлювання, спираючись на норми рідної мови або першої іноземної, а також встановлювати нерелевантні зв'язки між явищами двох мов. Як наслідок, у мовленні трапляються помилки та порушення мовних норм. Аналіз досліджень у галузі інтерференції свідчить, що науковці акцентують переважно на лінгвістичному аспекті інтерференції, що може виявлятися на фонетичному, граматичному та лексичному рівнях. Інтерференція спричинена складністю введення і закріплення в пам'яті сукупності різних ознак третьої системи й несвідомим переходом до кожної з двох систем під час побудови і розуміння тексту.

Кожна людина володіє притаманною їй рідній мові артикуляційною базою, яка часто стає на заваді вивчення фонетики іншої мови, спричиняючи, таким чином, акцент. Необхідно розрізняти поняття інтерференції та акценту. Ці явища тісно між собою пов'язані, але далеко не тотожні. Акцент як явище, що відображає мовленнєву поведінку білінгва, має складну природу і може бути зумовлений не лише причинами лінгвістичного характеру, тобто інтерференцією мовних систем, але й факторами соціологічного, психологічного, фізіологічного, методологічного характеру.

Інтерференція певною мірою характеризує мовлення усіх білінгвів, у свідомості яких окремі риси нерідної мови помилково підпорядковуються будові рідної мови. Безумовно, процес взаємопроникнення слів з однієї мови в іншу — цілком закономірний. Однак, коли слова з чужої мови вживаються бездумно, безсистемно, коли перекручується їхній зміст і спотворюється звукове оформлення, це засмічує мову, перетворює її на мішанину власних слів і варваризмів.

Перебуваючи в постійному російськомовному оточенні, українська молодь, а особливо мешканці мегаполісів, спілкуються переважно російською. Так, унаслідок взаємодії мовних систем в умовах білінгвізму, що склався або під час мовних контактів, або внаслідок індивідуального засвоєння нерідної мови спостерігаємо явище інтерференції — появи в українському мовленні помилок, викликаних саме впливом російської мови. Причинами інтерференції є багатовікові асимілятивні процеси з боку різних держав-завойовників, брак книги як донедавна основного джерела здобуття знань, написаної саме українською мовою (особливо це стосується технічної та економічної літератури), та ще багато чинників, які негативно впливають на розвиток державної мови.

Розглянемо декілька прикладів.

До **фонетичних** помилок належать такі, що відрізняються від норми фонетичними елементами, а також ті, що мають в основі російські лексеми, але їхнє фонетичне оформлення є українським. Наприклад:

- 1) *поскілки* — наведена інтерферема виникає внаслідок перенесення експонента російського сполучника «поскольку» і супроводжується зміною фонемного складу відповідно до орфоепічних норм української мови. Утворення лексеми «поскілки» не мотивується з погляду номінації, бо у підрядних реченнях причини нормативно функціонує власне український сполучник «оскілки»;

- 2) *благополуччя* — (у значенні добробут) *інтерферема* виникає під впливом російського слова «*благополучие*», за походженням є російською, набуває фонетичних ознак української мови: російське [благ^апалуч^ие] — українське [бл^агополуч^а]; подовження приголосного [ч] відбувається за правилами українського правопису (перед я, ю, і, є в усіх відмінках іменників середнього роду П відміни приголосні д,т,з,с,л,н,ж,ш,щ,ч подовжуються).

До **морфемних** помилок належать ті, які мають відмінності від норми лише на рівні будови слова, в тому числі невмотивовані кальки з російської мови. Наприклад:

- 1) *учбовий* — *інтерферема* співвідноситься з російським прикметником «*учебный*». *Словотвірна модель інтерферени «учбовий»* відповідає моделі, за якою творяться інші слова в українській мові: *основа іменника+суфікс -ов-*. Проте в лексико-семантичній системі немає іменників «*учоба, учба*», від яких міг би утворитися прикметник.

Отже, явище міжмовної інтерференції є досить складним, у процесі оволодіння іноземними мовами створює багато перешкод. Однак розробка ефективних шляхів його подолання та активне їх упровадження в навчальну практику сприятиме мінімізації негативного впливу навичок, освоєних при вивченні однієї мови, на навички оволодіння іншими мовами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Багана Ж. Языковая интерференция / Ж. Багана. — Саратов, 2000.
2. Муратова Г. Тлумачення поняття "інтерференція" в сучасних лінгвістичних дослідженнях / Г. Муратова // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика. – 2007. – Випуск 18.
3. Вайнрайх У. Одноязычие и многоязычие / У. Вайнрайх // Новое в лингвистике. – М., 1972. – Вып. 6. – С. 22 ; 25-60;
4. Жлуктенко Ю. Мовні контакти / Ю. Жлуктенко. – К., 1966.
5. Лингвистический энциклопедический словарь / под ред. В. Н. Ярцевой. – М.: Сов. энциклопедия, 1990. – С. 197.
6. Мечковская Н. Б. Социальная лингвистика / Н. Б. Мечковская. – М.: Аспект-Пресс, 1994. – 207 с.

Бородай Ольга Ігорівна, факультет менеджменту, група 2МО-15б, *olechkaboroday@gmail.com*
Boroday Ol'ha, 2MO-15b student of the Faculty of Management

Науковий керівник: ***Радомська Людмила Анатоліївна***, викладач української мови кафедри мовознавства
Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця

Radomska Lyudmila, a teacher of Ukrainian language in Vinnytsia National Technical University, Vinnytsa